

Špaček, Ladislav

Nové nálezy při stavbě metra Na můstku

Archaeologia historica. 1978, vol. 3, iss. [1], pp. 381-386

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/139241>

Access Date: 30. 08. 2024

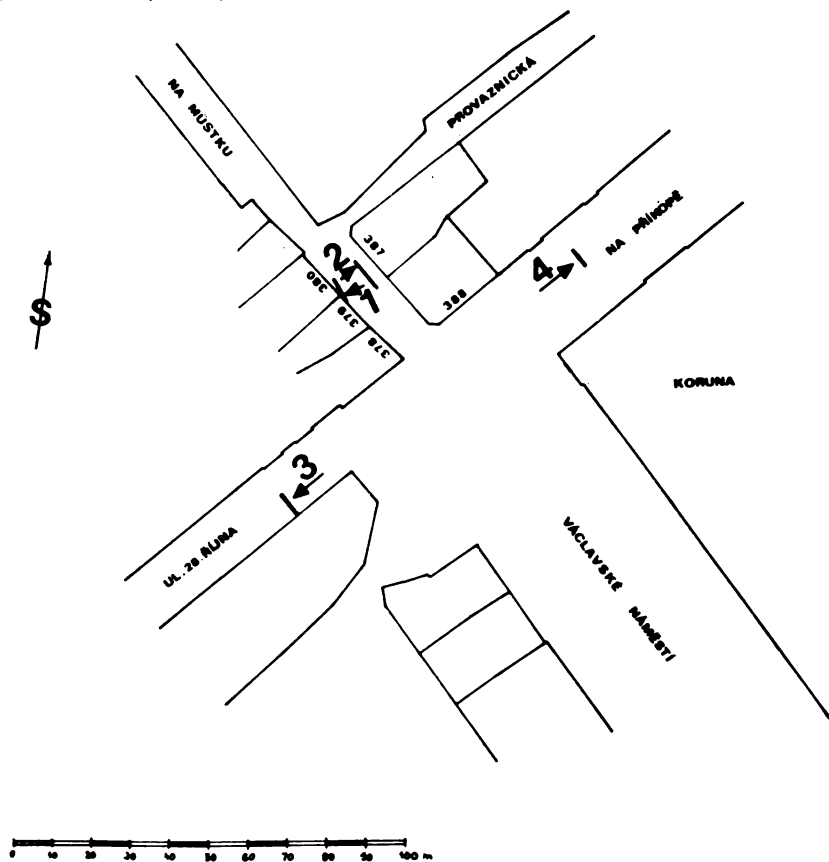
Version: 20240830

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Nové nálezy při stavbě metra Na můstku

LADISLAV ŠPAČEK

Během stavby pražského metra — trasy A, stanice Na můstku a příslušného podchodu probíhal archeologický dohled, který byl podle možností, daných stavbou, rozšiřován o záchranné a zjišťovací akce. Vzhledem k tomu, že uvedené staveniště je situováno na rozhraní Starého a Nového Města mezi ulicemi 28. října, Na můstku, Na příkopě a Václavským náměstím, bylo již před zahájením stavby zřejmé, že bude možno doplnit dosavadní znalosti o staroměstském opevnění a o komunikaci, která v uvedeném prostoru probíhala mezi Starým a Novým Městem (obr. 1).

Obr. 1. Celková situace staveniště Na můstku.

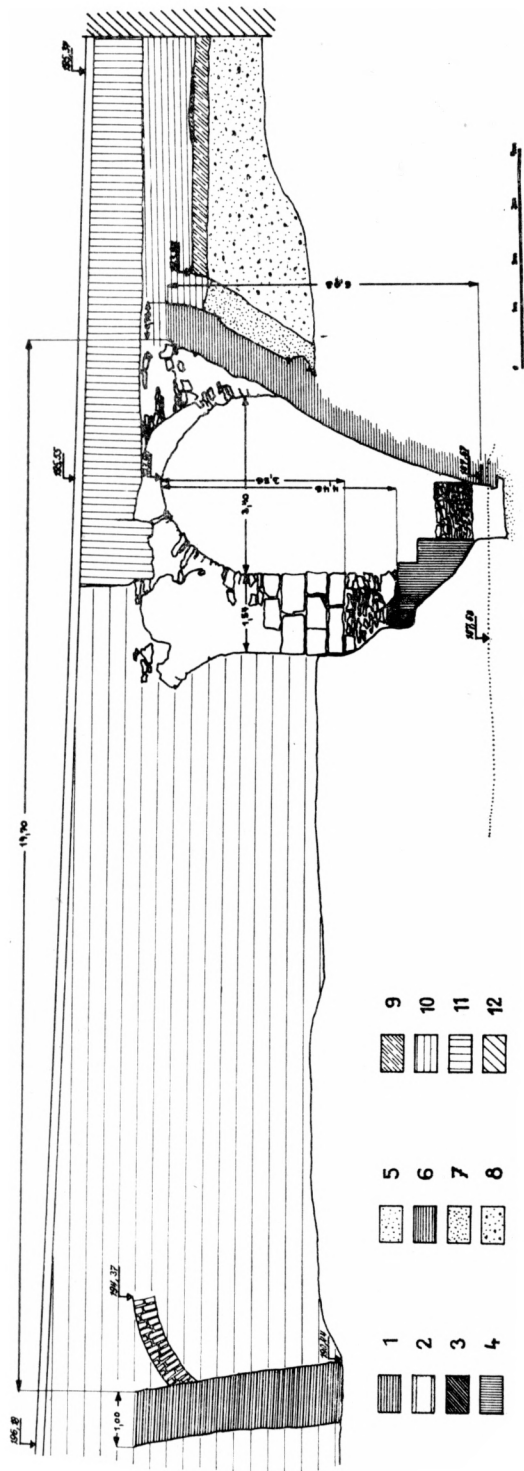

Obr. 2. Pohled na mostní oblouk s pilířem a opěrnou zdi příkopu. Stav před provedením sondy do dna příkopu.

Kromě některých drobnějších zjištění se podařilo zdokumentovat vodoteče vně staroměstského opevnění, a to jednu v příčném profilu ulice 28. října (obr. 1, č. 3), a druhou v části podélného a v příčném profilu ulice Na příkopě (obr. 1, č. 4), Ačkoliv obě vodoteče probíhají pravděpodobně zhruba stejným směrem (severovýchod—jihozápad), charakter zvrstvení i hloubka dna dovolují předpokládat, že jde o dvě vodoteče různé, jejichž rozvodí bylo přibližně v ose dnešního Václavského náměstí. U vodoteče v ul. Na příkopě se podařilo zachytit i část jejího severního břehu, u druhé pouze úsek dna. O obou je třeba uvést, že v žádném případě nejde o objekty intencionální, i když jejich průběh mohl spolupůsobit při vzniku fortifikace. Toto konstatování je též v souladu s geologickým posudkem, který byl v souvislosti s uvedeným nálezem vypracován.¹ K datování bahnitých i jiných vrstev lze uvést pouze tolik, že velmi sporadicky se vyskytující archeologický materiál není starší než 13. století.

K závažnému nálezu došlo v ul. Na můstku, v západní stěně stavební jámy. V těchto místech byla stavbou porušena horní polovina staroměstského příkopu včetně obou opěrných zdí (obr. 3). Jižní (vnější) opěrná zeď byla zděna z lomového křemence na maltu, široká byla cca 1 m. Výkop byl proveden do sterilní hlinitopísčité mocné vrstvy. Severní (vnitřní) opěrná zeď byla stavěna z lomové tmavošedé břidlice, spojované maltou; šířka zdi cca 75 cm, zachovaná výška od dna příkopu cca 6 m. Výkop byl proveden do štěrkopískového podloží, zřetelný byl i základový vkop i nadložní vrstvy, pravděpodobně středověkého původu (obojí bez nálezů). Šířka příkopu mezi oběma zdmi byla v horní části 19,70 m.

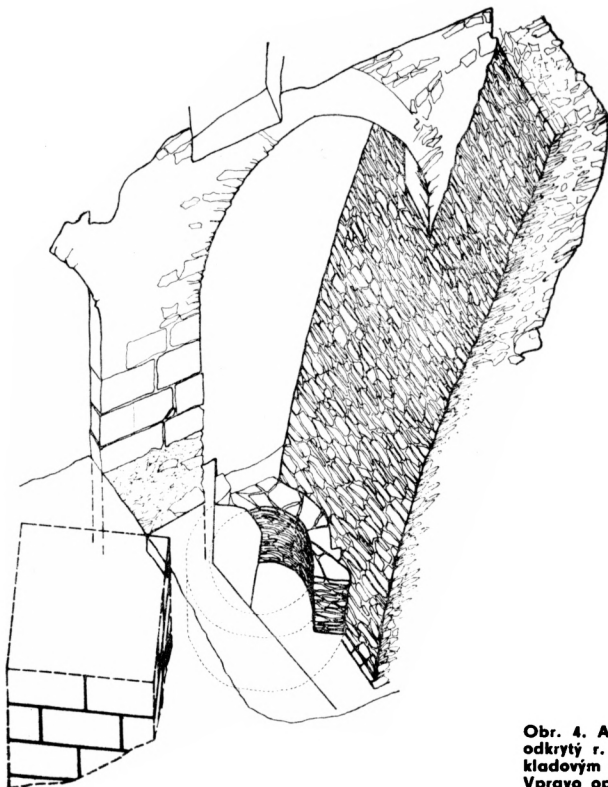
U vnitřní (severní) opěrné zdi bylo možno rozšířit výkop i mimo stavební jámu, kde se podařilo provést sondu až pod dno příkopu a tím objasnit vztahy několika objektů, zde situovaných. Při této příležitosti byl odkryt fragment mostu, vedoucího přes příkop. Zachován zůstal pilíř, zděný z opukových kvádrů., z něhož vybíhá mostní oblouk, zakotvený na severní straně do opěrné zdi příkopu. Směrem k jihu vybíhá pouze fragment dalšího oblouku (obr. 2). Most

Obr. 3. Řez příkopem s pohledem na odkryté zbytky mostu včetně obnaženého základového zdiva mostního pilíře, 1 – Vnější (jižní) opěrná zeď příkopu, 2 – základové zdivo domů, 3 – nároží staršího kvádřového pilíře, 4 – recentní zásahy (beton), 5 – písek pod dnem příkopu, 6 – vnitřní (severní) opěrná zeď příkopu, 7 – základový vkop severní opěrné zdi, 8 – šterkopiškové podloží, 9 – kulturní souvrstí (středověký terén), 10 – opukové zdivo, 11 – recentní zásah (inženýrská síť), 12 – pažení stavební jámy.

byl zničen při stavbě přilehlých domů (čp. 379/I a 380/I), zachována zůstala pouze ta část, která byla mimo domovní parcely (průběh uliční čáry a hrany mostu není totožný).

Zmíněnou sondou bylo zjištěno, že pilíř mostu je založen do zásypu příkopu a jeho základ stojí na obvodovém zdivu jímky, postavené do příkopu již částečně zasypaného (obr. 4). Dno příkopu bylo v sondě stejně jako v dalších místech staveniště v ul. Na můstku (obr. 1, č. 2, promítnuto tečkovaně na obr. 3) i v sondě ve východní polovině parcely čp. 387/I pouze pískové, bez jakýchkoli stop dlažby nebo jiného umělého zpevnění.

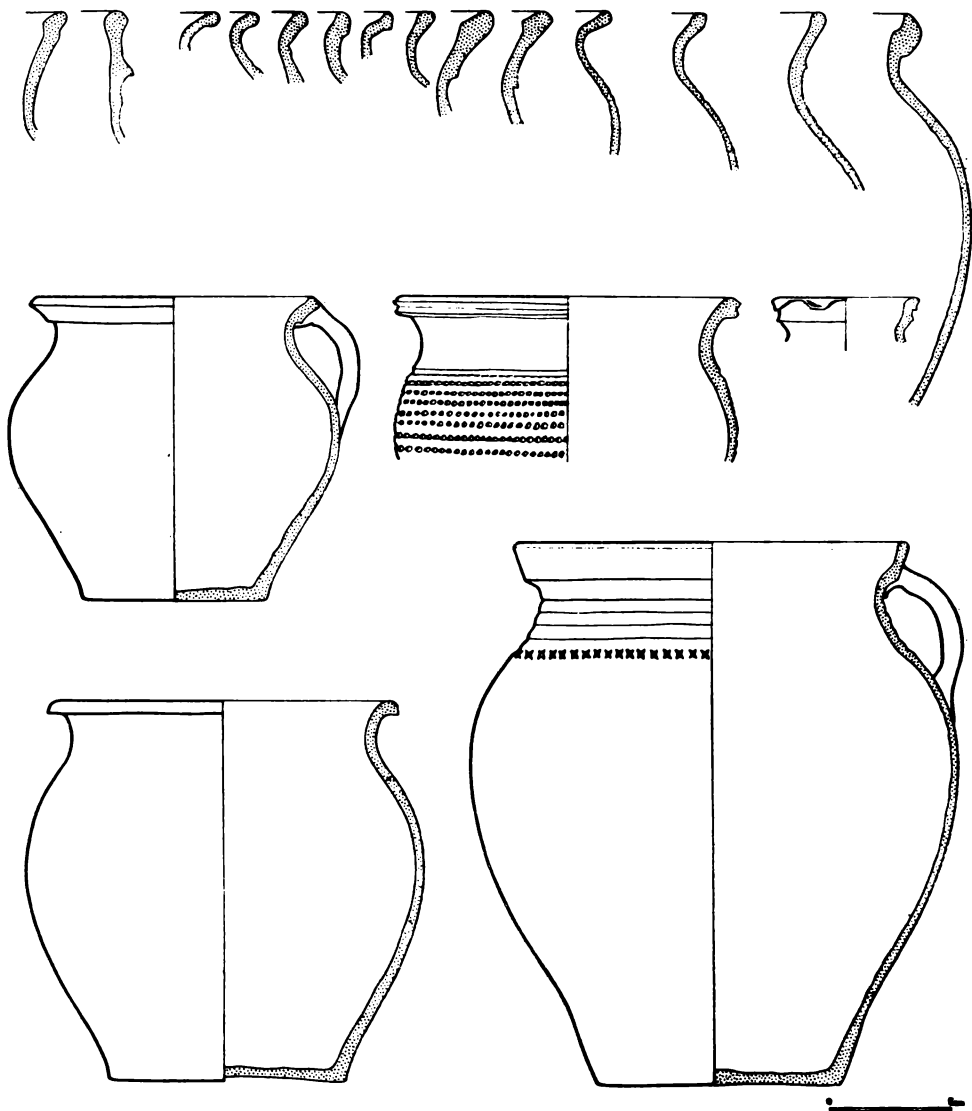
Obr. 4. Axonometrický pohled. Vlevo vpředu pilíř, odkrytý r. 1970, dále pilíř mostu s obnaženým základovým zdivem, stojící částečně na plášti jímky. Vpravo opěrná zeď příkopu.

Sondou byl rovněž odhalen fragment nároží mohutného kvádrového pilíře, odkrytého již r. 1970 při rekonstrukci domu čp. 379/I.² Pilíř nemohl být dále zkoumán, neboť byl při uvedené rekonstrukci zpřístupněn ze sklepa domu tím, že byl okopán, okolo něj byl proveden ochoz a okolí bylo zabetonováno způsobem, znemožňujícím další zkoumání spodní i horní části pilíře, totiž jeho založení a vztahy k nadzemnímu zdivu. Touto úpravou byla narušena též jímka. Keramika, vyzdvížená v této souvislosti, je částečně patrně z jímky (dodnes jsou v plášti ochozu zabetonovány zevně části nádob), částečně může být též ze zásypu příkopu.

Chronologicky lze situaci shrnout takto:

Nejprve došlo k vyhloubení *příkopu* a postavení opěrné zdi (13. stol.). Současně nebo později byl postaven *kvádrový pilíř*, založený do dna příkopu. Cha-

rakter jeho zdiva dovoluje předpokládat, že jde o nadzemní zdivo mostního pilíře z doby, kdy příkop plnil svou funkci, tj. ze 13.—1. pol. 14. stol. (obr. 4). *Jímka* u opěrné zdi byla zahlobena do zasypávaného příkopu v době, kdy tento již svou funkci neplnil (obr. 4). Materiál uvnitř jímky (obr. 5) dovoluje datovat dobu jejího užívání do přelomu 14. a 15. století, při čemž k zasypání došlo nejpozději během 1. poloviny 15. stol.³ *Pilíř mostu* byl postaven v době, kdy jímka již byla zasypána a kdy zřejmě již nebyla známa existence staršího kvádrového pilíře. V opačném případě by bylo lze důvodně předpokládat založení nového mostu na starším mohutném základu.⁴ Úroveň zasypání příkopu v době stavby mostu dokládá rozhraní základového a nadzemního zdiva mostního pilíře (obr. 4).

Obr. 5. Keramický materiál z jímky.

Zazdívkva mostního oblouku svědčí o vyřazení mostu z funkce a o dalším zvýšení úrovně zásypu příkopu. Okénko v zazdívkce ukazuje na využití prostoru pod mostem jako místnosti v souvislosti se stavbou domu po zrušení mostu (obr. 2). Ke zbourání mostu došlo zřejmě až v souvislosti se změnou uliční čáry a se stavbou dosud stojících domů.

Ke stavbě mostu a k dalším stavebním fázím není doložen archeologický materiál vzhledem k porušení terénu současnými úpravami (inženýrské sítě, zásahy z r. 1970 aj.). K výplni dna příkopu, pokud mohla být na několika neporušených místech sledována, lze konstatovat, že neobsahovala žádný materiál 13. století, pouze materiál mladší, a to z doby okolo poloviny 14. stol.

Zbytky přemostění staroměstského příkopu mohly být prozkoumány jen díky poloze na okraji stavební jámy. Vzhledem k tomu mohl být též upraven projekt tak, aby byla celá situace zkonzervována a ponechána odkrytá ve stěně vestibulu stanice metra.

Poznámky a literatura

1. Řezníček, T.: Nepublikovaný inženýrskogeologický posudek z r. 1976.
2. Vodičková, J.: Gotický pilíř Na můstku. Památková péče, 32, 1972, s. 202–208.
3. Za rozbor a datování keramiky děkuji D. Špačkové.
4. Pilíře jsou v půdoryse situovány tak, že se prakticky hranou dotýkají.

Neue Funde beim Bau des Metro Na můstku

Beim Bau des Prager Metro – Trasse A, Station Na můstku, wurde eine archäologische Aufsicht durchgeführt, die stellenweise auf kleinere Feststellungsgrabungen erweitert werden konnte. Zu interessanten Feststellungen gehört die Dokumentation zweier Wasserrinnen (Abb. 1, Nr. 3, 4), die in den Seitenwänden der Baugrube verwirklicht wurde. In der Gasse Na můstku wurde ein Schnitt durch den Teil des Grabens der altstädtischen Befestigung dokumentiert (Abb. 2, 3). Bei dieser Gelegenheit wurden Versteifungsmauern des Grabens aus dem 13. Jh. und Reste einer Brücke abgedeckt, die über den teilweise verschütteten Graben führte. Der Terminus post quem für den Bau dieser Brücke ist die Verschüttung einer Fanggrube (spätestens in der ersten Hälfte des 15. Jh. – Abb. 5), auf dessen Mauerwerk der Brückenpfeiler teilweise steht. Die Fanggrube wurde im Graben damals untergebracht, als dieser bereits seine Funktion verloren hatte. Der ältere Quaderpfeiler war offenbar ein Bestandteil der ursprünglichen Brücke über den Graben (Abb. 4).

Abb. 1. Gesamtsituation des Bauplatzes Na můstku.

Abb. 2. Blick auf den Brückenbogen mit dem Pfeiler und der Versteifungsmauer des Grabens. Stand vor dem Schnitt durch die Grubensohle.

Abb. 3. Schnitt durch den Graben mit dem Blick auf die abgedeckten Brückenreste samt dem entblösten Fundamentmauerwerk des Brückenpfeilers. 1 – äussere (südliche) Stützwand des Grabens, 2 – Fundamentmauern des Hauses, 3 – Ecke des älteren Quaderpfeilers, 4 – rezente Eingriffe (Beton), 5 – Sand unter der Grubensohle, 6 – innere (nördliche) Stützwand des Grabens, 7 – eingelassenes Fundament in der nördlichen Stützwand, 8 – Kiessandunterlage, 9 – Abfolge von Kulturschichten (mittelalterliches Gelände), 10 – Plänermauerwerk, 11 – rezenter Eingriff (Ingenieurnetze), 12 – Verschalung der Baugrube.

Abb. 4. Axonometrische Ansicht. Links vorne der 1970 abgedeckte Pfeiler, weiters der Brückenpfeiler mit dem entblösten Fundamentmauerwerk, das teilweise auf dem Mantel der Fanggrube steht. Rechts die Versteifungsmauer des Grabens.

Abb. 5. Keramikmaterial aus der Fanggrube.